

Rekreatif bakış açısıyla Konya Bozkır yöresi halk oyunlarının oyun figür ve kostüm yönünden incelenmesi

An examination of folk dances in Konya Bozkır region from a recreative perspective in terms of play figures and costumes

Aygül Çağlayan Tunç^{1*}, Tolga Berkay Kesen²

¹İstanbul Aydın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, aygulcaglayantunc@aydin.edu.tr, 0000-0003-1686-7509

²İstanbul Aydın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, tolgaberkeykesen@aydin.edu.tr, 0000-0002-3651-9344

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Konya Bozkır yöresi halk oyunlarını geçmişten günümüze kadar olan bilgilerden yararlanarak, rekreatif bakış açısıyla oyun figür ve kostüm yönünden incelemektir. Araştırmanın yöntemi geleneksel derlemedir. Araştırmada genelden özele bir yol izlenmiştir. Bu tür makalelerin amacı, belli ve sınırlı bir konuda yayınlanmış araştırmaları birleştirerek ve karşılaştırarak okuyucuyu o konuda aydınlatmaktır. Bu amaç doğrultusunda ilgili literatür taranmış, içerik yöresinin genel özellikleriyle başlayıp halk oyunları ve rekreasyon bakış açısı ile oyun figür ve kostüm yönünden incelenmiştir. Geçmişten günümüze halk oyunları ve yöresel kıyafetler ait olduğu toplumun kültürel yansımaları ve kimliğini ifade edici biçimdir. Aynı zamanda halk oyunları; yapısı, içeriği ve işlevleriyle kültürümüzün aynası ve halk bilgisidir. Araştırmanın içeriğinde öncelikle Konya bozkır yöresi tanıtılmıştır. Sonrasında halk oyunlarının biçim ve içerik özellikleri anlatılmış, Konya'nın Bozkır ilçesi halk oyunlarının icra edildiği yerler, icra ediliş şekli, kadın ve erkeklerin giydiği kıyafetler ve oyun sırasında kullanılan aksesuar ve kaşıklar anlatılmıştır. Daha sonra halk oyunları ve rekreatif etkinlikler arasındaki ilişki hakkında bilgiler verilmiştir. Bunun yanı sıra düğün, asker uğurlama, sünnet töreni, festival gibi ortamlarda da bu derlediğimiz halk oyunları icra edilmektedir. Sonuç olarak; yöresel ve kültürel bir etkinlik olan halk oyunları, aynı zamanda rekreatif etkinlik olarak insanların eğlenme, dinlenme, yenilenme ve sosyalleşme aracı olmuştur. Bu nedenle, Konya ili Bozkır ilçesi halk oyunlarının derlenerek kayıt altına alınması, oyunların gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlayacaktır.

ABSTRACT

The aim of the study; It is to examine the folk dances of Konya Bozkır region in terms of play figures and costumes with a recreational perspective, making use of the information from the past to the present. The method of the research is traditional compilation. In the research, a general-to-specific path was followed. The purpose of such articles is to inform individuals by combining and comparing published research on a specific and limited topic. For this purpose, the literature has been scanned, the content has been examined in terms of figures and costumes, starting with the general characteristics of the region, with the perspective of folk dances and recreation. From the past to the present, folk dances and local clothes are the cultural reflection of the society to which it belongs and the way it expresses its identity. At the same time, folk dances; It is the mirror of our culture and folklore with its structure, content and functions. In the content of the research, firstly, the steppe region of Konya was introduced. Afterwards, the form and content features of the folk dances were explained, the places where the folk dances of the Bozkır district of Konya were performed, the way they were performed, the clothes worn by men and women, and the accessories and spoons used during the play were explained. Then, information was given about the relationship between folk dances and recreational activities. In addition to this, the folk dances we have compiled are performed in environments such as weddings, military farewells, circumcision ceremonies and festivals. As a result; Folk dances, which are a local and cultural activity, have also been a means of entertainment, rest, renewal and socialization as a recreational activity. For this reason, it will contribute to the compilation and recording of folk dances in the Bozkır district of Konya province and the transfer of the dances to future generations.

MAKALE BİLGİSİ/ARTICLE INFO

Anahtar Kelimeler: Bozkır Yöresi, Rekreasyon, Halk Oyunları, Figür, Kostüm

Key Words: Bozkır Region, Recreation, Folk Dances, Figure, Costume

Gönderme Tarihi/Received Date: 02.06.2022

Kabul Tarihi/Accepted Date: 28.06.2022

Yayımlanma Tarihi/Published Online: 30.06.2022

1. Giriş

Halk oyunları geçmişten günümüze topluma ait kültürel değerleri görsel ve işitsel bir şekilde yansıtan, insanların dinlenmek, yenilenmek, eğlenmek ve sosyalleşmek için

yaptıkları bazı rekreatif etkinlikleri içinde barındırmaktadır. Toplumsal ve kültürel bir araç olan halk danslarının işlevleri evrensel olarak kabul görmüştür. Halk dansları eğlenme ve ruhsal rahatlatma ile birlikte tüm uygarlıklarda önemsenmiştir. Ayrıca müzik ve ritimle beraber eğitimin bir parçası olarak

*Sorumlu yazar /Corresponding author.

Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, aygulcaglayantunc@aydin.edu.tr, 0000-0003-1686-7509

sıklıkla kullanılmıştır (Yeşiltaş, 2011). Dünyada halk oyunlarının kökeni ilk insana kadar dayanır ve rivayete göre içinde dinsel ve büyüsel birtakım ritüeller taşır. Halk oyunları göze ve kulağa hitap eden, ölçülü ve dengeli hareketlerle insan üzerinde estetik bir etki bırakan heyecan veren, genellikle halk müziğiyle birlikte oynanan, hareketin ve müziğin bütünleşmesidir.

Rekreasyon; insanın iş temposu, alışılmış yaşam biçimi, olumsuz çevresel faktörlerden etkilenen bedensel ve ruhsal sağlığı tekrar elde etme, koruma ya da devam ettirme için yapılan zevk ve haz almak amacıyla, yaşam doyumunu sağlayacak, çalışma ve zorunlu işlere ayrılan zamandan bağımsız, serbest zamanda isteğe bağlı, ferdi ya da grupla yapılan gönüllü etkinliklere denilmektedir (Karaküçük, 2001). Rekreasyon; yenilenme, tazelenme, yeniden inşa etme ve yaratma anlamında Latince "Recreation" kelimesinden dilimize geçmiştir (Carlson vd., 1972).

Halk oyunları bulunduğu yörenin sosyal ve kültürel zenginliğini, bilgi birikimini yansıtmakta önemli bir araçtır (Bali, 2017). Halk oyunlarının en önemli özelliği mahalli ve yerel olmasıdır. Aynı coğrafi bölge bulunan birçok yerel oyun kendi içlerinde bile benzerlik ve farklılıklar göstermektedir. Bu durum aynı yörede yaşayan insanların aynı dili kullanıp, kullandığı dilde lehçe ve şive farklılıklarını yansıtmaya benzetilebilir. Araştırmamızda Konya'nın Bozkır yöresinde icra edilen halk oyunlarının oyun ve figür yönünden köylerde/mahallelerde farklı versiyonlarda oynanmasının nedeni de buna benzer bir durumdur. İnsanlar serbest zamanlarını değerlendirmek için farklı aktivitelerde bulunabilirler ve bunlardan birisi de bizim incelemekte olduğumuz bir rekreasyon aktivitesi olan halk oyunlarıdır. Rekreatif etkinlik aracı olarak kullanılan halk oyunları; insanlara eğlenme, yenilenme, dinlenme ve sosyalleşme imkanı tanıyabilmektedir.

Halk oyunları zevkli, aynı zamanda kas gücü ve efor isteyen, insanların daha çok serbest zamanlarında yaptığı etkinliklerdir (Aydın, 1992). Halk oyunlarını serbest zaman faaliyeti kabul edip, çalışmalara katılan kişiler bulunmaktadır. Bu da oyunu, rekreasyonla bir noktada birleştiren özellik olarak öne çıkarmaktadır (Bişgin, 2001; Uslu, 2013). Halk oyunları oluşum sürecinde, bulunulan bölgenin iklim şartlarından etkilenmektedir. İklimin etkisiyle kendine has özelliklere bürünen ve yöreselleşen halk oyunlarını, etnolojik ve sosyolojik faktörlere bağlamak doğru bir yaklaşım olur. Sıcak iklimlerde danslar ve figürler akıcıdır. Gece ile gündüz arasında sıcaklık farkının çok olduğu iklimlerde kuvvetli ve yumuşak olmak üzere belirgin hareket geçişleri vardır. Yaz ile kış arasında sıcaklık farkının çok olduğu yerlerde ise figürlerde belden iki yana sallanmalar görülür. Baş ve ayak dansa yön verir, kol ve ayakların hareketleri karmaşıktır. Gece ile gündüz arasında eşitlik olan bölgelerde ise; figürlerde eşitlik ve denge bulunmaktadır. Nemli yerlerde aşırı canlı hareketler görülmez. Soğuk iklimlerde ise hareketler zorlaşmaktadır (Eroğlu, 1994). Dolayısıyla Konya Bozkır yöresi de coğrafi olarak Toroslarda yer aldığı için özellikle oyunların büyük bir kısmı hareketlidir.

Derleme çalışmaları bir konu üzerine geçmişten günümüze alanyazında yer almış bilimsel kanıt özelliği taşıyan bilgilerin ele alındığı ve bu konu hakkında alanyazına en güncel halinin sunulduğu çalışmalardır (Meyer & Roux, 2020).

Bu derleme çalışmasına ışık tutan veriler; alanyazında sınırlı sayıdaki Konya Bozkır yöresi kapsamında yapılan çalışmalar, halk oyunlarını yöresel olarak inceleyen çalışmalar, halk oyunlarını oyun figür ve kostüm açısından inceleyen çalışmalar, yöre ile alakalı geçmişten günümüze yapılmış olan yerel ve ulusal haberler, kamu kurumları (T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı) katalog ve kaynaklarından oluşmaktadır. Bu kaynaklara dayanarak, Konya bölgesi Bozkır yöresi halk oyunları, oyun figür ve kostüm yönünden incelenerek yörenin kültürü yansıtılmaya çalışılmıştır. Literatür incelendiğinde bu içerikte bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmamızın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Rekreasyon ve Halk Oyunları

Toplumun parçası olan insanlar kültürel mirasını öğrenip onu devam ettirmek, yaşatmak, savunmak ve sonraki kuşaklara aktarmak isterler. Yaşamın sağlıklı bir şekilde devam ettirilebilmesi için ihtiyaçtan doğan eğlenme isteği, serbest zamanların verimli geçirilmesine olanak tanımaktadır. Sanatın ilk belirtileri olan folklorik oyunlar ve danslar edinilen tecrübeler sonucunda geliştirilerek, sanatın ilk halkalarını oluşturmuşlardır (Doğan, 2008).

Rekreatif açıdan halk oyunları; bazen spor, bazen bir dans, folklor veya bir tiyatro olarak, bazen de insanın yaratıcılığına dayanan bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Karaküçük, 2001). Halk oyunlarını rekreasyonla birleştiren özellik, oyunun her şeyden önce serbest zamanlarda ve gönüllü bir şekilde yapılıyor olmasıdır (Karaküçük, 2001).

Oyunun folklorik dans yönü karşımıza halk oyunlarını çıkarmaktadır. Dans sosyal bir davranıştır. Dansın sosyal yönünü halk oyunları açısından değerlendirdiğimizde, insanların bir araya gelip eğlenmesi, yöresel oyun oynamaları, kültürlerinin bir parçası olan oyunlarını birlikte sergilemeleri, insanların sosyal hayatlarını ve bu hayattaki rollerini ayakta canlı tutar. Özellikle de büyük şehirlerde yaşayan insanların zamanlarını değerlendirmelerinde ya da işten arta kalan zamanlarda sosyal hayatlarını canlandırmada, ruhsal ve fiziksel açıdan gelişimleri için, sosyal ilişki kurmada rekreasyonel bir faaliyet olarak halk oyunlarından faydalanılabilir. Bu bağlamda; halk oyunları toplum tarafından kabul gören, çocukluktan itibaren öğrenilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan rekreasyonel bir kültür ürünü olarak tanımlanabilir (Doğan 2008).

3. Halk Oyunlarının Biçim ve İçerik Özellikleri

Folklor ve halk oyunları kavramları sık sık karıştırılmaktadır. Folklor (halk bilimi) kavramı, bir halkı oluşturan tüm kültürel özellikleri nitelerken; halk oyunları ise, yine kültürel nitelikte olan fakat sadece bir yöreye ait müzik, dans ve giyim şeklini ifade etmektedir. Halk oyunları, kültürlerin nesilden nesile aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır. İkel dönemlerde, toplumu oluşturan bireyler bir ritüel olarak; acı, sevinç ve benzeri duygu durumlarını, müzik/ritim eşliğinde, ölçülü ve düzenli bedensel hareketlere dönüştürmüştür. Bu ritüeller zaman içerisinde özelliklerini koruyarak gelişen toplumlara oyun kavramı olarak aktarılmıştır. Dinamik bir yapıya sahip olan bu kültürel aktarım, oyun ve estetiğin birleşmesi ile günümüzdeki halk oyunlarının ortaya çıkma sürecini ifade

etmektedir. Bu süreci şekillendiren ve halk oyunlarını yöresel kılan diğer bir durum ise, bölgede yaşayan halkı bizzat etkileyen ve o yöreye ait sosyal, ekonomik, coğrafik ve benzeri unsurlardır (Pirgon & Demirkaya, 2012).

Tüm ulusların kültüründe önemli bir yere sahip olan halk oyunları, Türk kültürü için de şüphesiz en önemli değerlerden bir tanesidir. Türk halk oyunları dünya üzerinde çeşitliliği ile en çok dikkat çeken kültürel oyundur. Ülkemizde 4 bini aşkın halk oyunu çeşidi bulunmaktadır. Bu veriler ülkemizi uluslararası kıyaslamalarda en fazla oyun karakterine sahip ülke konumuna getirmektedir (Yılan, 2012). Türk kültüründe halk oyunlarının doğuşu Orta Asya dönemine dayanmaktadır. Orta Asya da yaşayan ilk Türk uygarlıklarının dans ve müzik içeren oyunlara ilgili oldukları görülmektedir (Gazimihal, 1975). Anadolu'da yaşayan Türk uygarlıklarında ise, eski Anadolu uygarlıklarından aktarılmış ve Asya kültüründen taşınmış olan oyun kültürlerinin sentezi görülmektedir. Bu dönemlerde oyun, dini araç gereçler ve savaş aletlerini içeren kutsal bir amaç taşımaktaydı. Günümüze modernleşerek taşınmasına rağmen halk oyunlarında bu köklü geçmişin izleri görülebilmektedir (And, 1974). Türk halk oyunlarının kültür birikiminin oluşma temelleri aşağıda yer almaktadır (Bilgin, 2020):

- Türklerin Orta Asya'dan Anadolu topraklarına taşıdıkları kültürler,
- Türklerin Anadolu'ya yerleştikten sonra maruz kaldıkları yeni kültürler,
- Türklerin İslamiyet sonrası geliştirdikleri yeni kültürler,
- Türklerin Avrupa'dan edindikleri yeni kültürler olarak sıralanmaktadır.

Türk halk oyunları bölgeler arası etkileşime maruz kalmış ve yer yer benzerlik gösteren bir yapıya sahip olsa da genel olarak oynandığı bölgenin (yörenin) coğrafik, iklimsel, kültürel, sosyoekonomik özelliklerine göre ayrılarak karakteristik bir tavır sergilemektedir. Bunun sonucunda yörelerin kendilerine has adımlama, figür, enstrüman, ritim ve ezgilerinden oluşan oyunlar icra edildiği görülmektedir (Oğultürk, 1955; Gözaydın vd., 2006). Ülkemizde oynanan halk oyunları genel olarak 6 türde ele alınabilmektedir (Baykurt, 1976). Bunlar; Bar türü oyunlar (Doğu ve Kuzey Anadolu Yöresi), Halay türü oyunlar (Orta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Yöresi), Karşılama ve Hora türü oyunlar (Trakya Yöresi), Zeybek türü oyunlar (Ege Yöresi), Horon türü oyunlar (Karadeniz Yöresi) ve Kaşık oyunlarından (Konya ve civarı) oluşmaktadır (Baykurt, 1976).

4. Konya Kaşık Oyunları

Konya, tarihinde birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı için geleneksel eğlence kültürü zengin bir şehirdir. Günümüze kadar ulaşmış ve hala çalınıp söylenmeye devam edilen halk müziği eserleri ve gelenekten geleceğe aktarılan halk oyunları, bu kültürel derinliği gözler önüne sermektedir. Geleneksel eğlence kültürlerini yaşatmaya özen gösteren Konya yöresi, kaşık oyunu geleneği ile bilinen bir şehirdir.

“Kaşık oyununun en iyi Konya bölgesinde korunduğu bilinmektedir. Kadınli erkekli kaşık oyunları, şehir ve kaza merkezlerinden başka, bölge içinde konaklayan aşiret obalarında

da her şenlik vesilesi ile oynanmaktadır. Doğudan yaygınlık sınırı Kayseri'ye kadar varmakta olup, Akşehir çevresinin “emmiler oyunu” bunun bir çeşididir. Kadın erkek iki kişi tarafından oynanır. Ereğli'nin çevre köylerinde karşılıklı kaşık oyunu vardır. Konya'da kaşık havalarına ve kıvrak oyun havalarına kaşık şıkırtılarına izafetle “şıkıltım” havası denir. Esas itibarı ile kadın oyunu olduğu halde, tesettür yüzünden erkeklerde de oynanmaktadır.” (Gazimihal, 1947)

Kaşık oyunlarının kökeninin Selçuklular dönemine dayandığı düşünülmektedir. 16. ve 17. yüzyıllara ait minyatürler ise kaşık oyununun, “kaşoğ” adıyla Horasan bölgesinde günümüzdekine benzer şekilde icra edildiğini kanıtlar niteliktedir (Pirgon & Demirkaya, 2012).

Kaşık oyunlarına ismini veren “kaşık” kavramı, günlük hayatta karşımıza birçok alanda çıkabilmektedir. Şekil, boyut, kullanım amacı, ham maddesine göre farklı şekilde isimlendirilebilir. Bunlara örnek olarak; yemek kaşığı, süs kaşığı ve oyun kaşığı verilebilmektedir. Konya yöresinde oyun kaşıklarının bir enstrüman olarak kullanılması tesadüf değildir. Çünkü Konya şehri; Geyve, Kütahya, Gediz, Akseki gibi şehirler ile birlikte zamanında kaşıkçılık (kaşık üretimi) mesleğinin en yaygın olduğu şehirlerdir (Koca & Uğurlu, 2008). Oyun kültüründe kullanılan kaşıklar genelde şimsir ağacından yapılırlar. Oyuncuların kullandıkları kaşıklar uzun saplıdır.

Şekil 1. Bozkır Kaşık Ekibi ve Şimsir Kaşıkları
Bozkır Esnaf ve Sanatkarlar Odası (2022)

Günümüzde, “Kaşık oyunlarında oyuncular birbirine tutunmadan serbestçe oynarlar. Oyuncuların ellerinde ikiye adet yöresel ağaç kaşık vardır. Bu kaşıkların elde farklı duruşuna rastlansa da genellikle saplar yukarı gelecek şekilde ve sırtları birbirine vuracak biçimde avuç içinde tutulur. Kaşıkların birinin çukur bölümünden başparmak tutar ve sabit duruşunu sağlar. Diğer kaşık, yüzük ve orta parmak arasından geçirilip dört parmakla kaşığın çukur yerine bastırılarak sabit kaşığa vurdurulur. Kaşığın çalınışı, ritme bağlı olarak çok ahenklidir ve

oyuna canlılık kazandırır. Ayrıca oyunun görsel güzelliğine büyük bir katkısı vardır. Genelde dairede oynanmakta olup, karşılıklı olarak da oynananları vardı” (Aydın, 2002).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2022), “Türk Halk Oyunları” katalogunda yer alan bilgilere göre, kaşık oyunu

geleneklerinde kadınlar zil veya kaşıkla oynayabilirken, erkekler sadece kaşıkla oyuna çıkabilirler. Genelde kadın ve erkeklerin bir arada oynaması uygun görülmez. Neredeyse bütün oyunlarda zil veya kaşık kullanılır, fakat figürleri değişebilir. Oyuna; saz, bağlama veya cura eşlik etmektedir. Yörede başlıca oyun çeşitleri şunlardır:

Konyalı, Küstüm, Limo, Sekelim Kızlar, Develi, İnce Çayır, Aksinli, Aman Madam Hoş Geldin, Karanfil, Ustam Kim İdi?, Karabiber, Kazanoğlu, Süpürgesi Yoncadan, Sille.

Ayrıca “dönme” denilen bir oyun vardır. Bu oyun; saz, tambur veya ney eşliğinde oynanır. Dönme oynanırken Mevla'na Peşrevi çalınır. Fakat, bu oyun Mevlevi Sema töreni geleneğine ait olduğu için, diğer oyunlardan ayrı ve ciddi bir anış karakteri taşır.

Konya kaşık oyunlarında kadınların kıyafetleri günümüzde bindallı ve kaftan kıyafetlerinin ana ilham kaynağı olup, ipek “şalvar” üzerine “ışlık” giyerler. İşlik, aynı zamanda “cepken” ya da “sarka” olarak da telaffuz edilebilir. Bazı kadınlar da içlik yerine “delme” bağlarlar. Delme kolsuz olarak tasarlanan bir tür iç yeleşidir. Ayrıca, sıkma olarak da isimlendirilebilmektedir.

Şekil 2. Konya Geleneksel Kadın Giyimi
Bozkır Esnaf ve Sanatkarlar Odası (2022)

Konya kaşık oyunları erkek kostümü parçaları, bel bölgesinde dokuma ismailiye saçaklı kuşak, başında keçe fes ve üzerine ahmediye dokuma şal, üstünde ise camedan kollu cepken üzeri sırma işlemeli ve sutaşı işlemleri, içerisinde şile bezi hakim yakalı gömlek, şalvar ise Konya yöresine has yarım ağı şalvardır. Ayakkabı olarak ise deri ayakkabı ve içine yün çorap kullanılır.

5. Bozkır Yöresi

Bozkır, Konya iline bağlı, Orta Toros Dağları ve Konya Ovası arasında konumlanmış bir ilçedir. Konum olarak Akdeniz bölgesinde yer alan Bozkır ilçesi, etrafını çevreleyen Toros Dağları etkisi ile yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve kar yağışlı geçen tipik İç Anadolu iklimi özelliği göstermektedir. Soğuk su kaynakları, temiz havası, ardıç ve çam ağaçlarından oluşan ormanları bölgenin yaz turizminde rağbet görmesini sağlamaktadır. Bozkır halkının, zamanında konar-göçerlerin (yörüklerin) bu bölgede yerleşik hayata geçmeleri ve yaşamlarını nesilden nesile devam ettirmeleri sonucu oluştuğu düşünülmektedir (Özgökçeler Karaman & Akyüz Levi, 2017).

Şekil 3. Konya Geleneksel Erkek Giyimi
Bozkır Esnaf ve Sanatkarlar Odası (2022)

Şekil 4. Bozkır Genel Görünüş
GezilecekYerler.com (2022)

Şekil 5. Bozkır Genel Görünüş
Siristat.com (2022)

4 bin yıllık tarihi boyunca İsauralılar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve Osmanlılar gibi birçok medeniyet bu bölgede varlığını sürdürmüştür. İlçenin merkezinden geçen Çarşamba Çayı üzerine 13. Yüzyılda inşa edilmiş ve günümüzde restorasyon çalışmalarından sonra korumaya alınmış olan Tarihi Selçuklu Köprüsü ve Tarihi Asarlık Camisi bu topraklarda yaşamış medeniyetlerin bıraktıkları miraslara örnek olarak verilebilmektedir.

M.Ö adı Leontopolis (Arslanlar Kenti) olan Bozkır, güncel ismini 1400'lü yılların başında Yalılıyük ve çevresinde yaşayan Bozkır Bey'in Leontopolis'e gelerek kendi adını vermesi sonucu almıştır. Ayrıca, Bozkır adı, Katip Çelebi'nin Cihan Nümasında

Şekil 6. Bozkır Çarşamba Çayı
Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022)

Şekil 7. Tarihi Selçuklu Köprüsü
Bozkır Belediyesi (2022)

Şekil 8. Tarihi Asarlık Camisi
Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022)

“Buz-kır” olarak geçmektedir (T.C. Konya Valiliği, 2022). Günümüzde Bozkır ilçesi, coğrafi özellikleri, tarım ve sanayi alanındaki kısıtlı imkanlarından dolayı, bölge halkı sosyal ve ekonomik anlamda olumsuz etkilenmekte olup, göç alan değil göç veren bir şehir olarak nitelendirilmektedir. Bölgenin göç almaması, halkın geleneklerini sürdürebilmesine ve yerel kültürün korunmasına imkan tanımaktadır (Aşçı, 2016).

6. Bozkır Yöresi Halk Oyunları

Bozkır yöresi halk oyunları özel yapılmış şimşir tahta kaşıklarla veya zil ile oynanmaktadır. Enstrüman olarak; Kaval, cümbüş, keman, darbuka, def, ud, saz ve yerine göre klarnet kullanılmaktadır. En az iki kişi ile oynanabilen oyunlar, gruplar halinde de oynanabilmektedir. Kadınlar kendi meclislerinde,

erkekler ayrı oynarlar. Oyunun gerçekleştiği yerler ise; şenlikler, düğünler, nişanlar ve genel amaçlı eğlencelerdir. Her türkünün oyunu farklı ve kurallıdır (Bozkir.net, 2011).

Şekil 9. Bozkır Kaşık Ekibi / Bahar Şenlikleri Gösterisi
Konya Gastro Fest (2022)

Sadece Bozkır ilçesinin değil, Konya ilinin ve ülke genelinde tanınan halk oyunları ekiplerinden olan “Bozkır Halk Oyunları Ekibi” veya halk arasında bilindiği şekli ile “Bozkır Kaşık Ekibi” bu yöresel oyun kültürünün en önemli temsilidir. Ekip, çekirdekten yetişme olarak tabir edilen usta çırak ilişkisi ile bu kültürü geleceğe aktarmaya ve nesiller boyu devam etmesini sağlamaktadır.

Şekil 10. Bozkır Kaşık Ekibi
Bozkır Belediyesi (2022)

Bozkır yöresi halk oyunları, ilçenin sınırları içerisinde kalan köy ve mahallelerin birbirinden ufak farklılıklarla ayrışan oyun şekillerinden oluşmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

(2022)'nin hazırlamış olduğu, Türk Halk Oyunları Kataloğu, Konya Oyunları Başlıklı e-kitap metninde aşağıdaki bilgiler yer almaktadır. Aşağıda statüsü köy olarak geçen yerleşkeler, Resmi Gazete (2012)'de yayımlanan 6360 numaralı kanun ile mahalle statüsü kazanmıştır.

Şekil 11. Bozkır Kaşık Ekibi
Bozkır Belediyesi (2022)

- Dereköyde, tüm şenliklerde olmak üzere ikişer, ikişer yürütülen “Ahmet Yavaş” oyunu ve “Kırık Oyunu” denilen bir oyun vardır. Saz, cura, keman ve def eşliğinde oynanmaktadır. Bir veya iki kişi oynar. Grup halinde oynandığı da olur. Kadınlar kendi meclisinde oynarlar.
- Pınarcık köyünde, dört kişilik yerli oyun vardır. İki, üç kişiyle oynandığı da olur. Her türlü şenliklerde yer alır. Kadınlar kendi meclislerinde oynarlar.
- Soğucak köyünde, genellikle düğünlerde tahta kaşıklarla ve defçi eşliğinde oynarlar. Topluca oyuna girerler. En az iki kadının yer aldığı bu oyunu, erkeklerde kendi meclisinde oynarlar.
- Sarıoğlu köyünde, “Arap Oyunu” dört kişiyle oynanır. Erkek oyunudur.
- Akçapınar köyünde, “Develi Zeybeği” ve “Çalgı Oyunu” oynanmaktadır. Oyuna ud, keman, saz ve def eşlik etmektedir. En az iki, üç kişinin birlikte oynadığı oyundur. Kalabalık bir grup halinde oynandığı da görülmektedir. Ayrıca, “Develi Zeybeği” oynarlar. Oyun, özel günlerde oynanan bir oyundur.
- Koçaş köyünde, davul ve zurna ile halay çekerler. Düğün ve bayramlarda kalabalık bir grup halinde halayda yer alırlar. Bunu kadınlar oynamazlar.
- Sarku köyünde, “Sallama” ve “Sektirme” adlı oyunlar vardır. Toplu oynanan oyunlardır. Def, cura, saz, keman, ud eşliğinde oynanmaktadır. İkilî çiftler halinde oynanır. Kadınlar kendi meclislerinde oynarlar. Eğlence içerikli olup, eski “Oturak” geleneğine dayanmaktadır.
- Meyre köyünde “Zeybek” oynanmaktadır. Kaşıklı oyun da vardır. Bağlama, saz ve def ile 2 - 4 kişi toplu oynamaktadır. Zeybeği yalnız erkekler oynarlar. Kaşıklı oyunu ise hem erkekler hem de kadınlar oynayabilirler.
- Taşbaşı köyünde, def, ud, keman, kanun eşliğinde “Sektirme” denilen bir “Zeybek” çeşidi oynanmaktadır. Bu oyun çiftli oynanmaktadır. 2, 4 6, 8 veya 10 çift birlikte

oynayabilirler. Yalnızca erkeklerin oynadığı bir oyundur.

Bir de oturak geleneğine dayanan kaşık veya zil oyunu vardır. Cura, saz ve ud ile tek ve en fazla dört kişi ile oynanmaktadır. Kadınlar, kendi meclisinde oynarlar.

Konya yöresine ait “Oturak” geleneği şahsına münhasır bir çalışma konusudur, fakat konumuzla bağlantılı olan bu gelenek hakkında kısaca bilgi vermek gerekmektedir. Konya yöresine has bir musiki ortamıdır. Ortaya çıkış tarihi net olarak bilinmemekle birlikte Selçuklu Dönemine dayandığı söz edilmektedir. Yazılı olarak oturak kavramı ilk kez 16. Yüzyıl eseri olan Bedreddin El Ghazzi'nin Seyahatnamesinde oturak alemi” olarak karşımıza çıkmaktadır. Konya'nın eski adetlerinden olan oturak alemleri ilk zamanlarında ağırbaşlı ve nezih ortamlardır. Bu dönemde oturak kadınlarının “efe” olarak adlandırılan erkeklerin himayesinde oynadığı ve eğlenceye katılan “hovarda” olarak bilinen erkeklerin yiyip içtikleri ve türkülere eşlik ettikleri bir ortamdı. Hovardaların oynaması hoş karşılanmazdı. Selçuklu döneminden Osmanlı İmparatorluğunun çöküşüne kadar ağırbaşlı ve nezih ortamını koruyan oturak geleneği, daha sonraki zamanlarda yozlaşarak amacından sapmıştır. Gelenek zaman içerisinde yerini “barana” denilen türkü meclislerine bırakmıştır (Odabaşı, 2000; Sakman, 2001; Çakır, 2005).

7. Tartışma ve Sonuç

Konya Bozkır yöresi; coğrafi konumu, ekonomik ve yaşamı olumsuz etkileyen diğer koşullardan dolayı göç almayan ve sınırları içerisinde kültürel değerlerini korumuş bir bölgedir. Toplumların kültürel etkileşime kapalı olması geleneklerin özünü korumuş ve nesiller boyunca aktarılmaya devam etmesine olanak sağlamıştır. Konya Bozkır yöresinin halk oyunları oynanış biçimleri, geleneksel kıyafetleri günümüze kadar ulaşmıştır. Bu çalışma ile özünü koruyabilme konusunda başarılı olmuş bir yörenin kültürel bazı özellikleri ortaya konulmuştur. Aynı zamanda bu değerler farkında olmadan insanların serbest zamanlarında eğlence ve dinlence aracı olmuştur.

Sonuç olarak; literatürde Konya Bozkır yöresi ile ilgili yapılan bazı çalışmalar olmasına karşın; Bozkır yöresini halk oyunları açısından ele alan ve rekreatif bakış açısıyla inceleyen başka bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışma bu anlamda literatürdeki boşluğu doldurmaktadır. Çalışmamızın, gözlem, görüşme vb. diğer nitel araştırma yöntemleri ile ilgili konuya derinleştirilebilir bir zemin hazırladığı düşünülmektedir. Bu yönü ile gelecek çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir. Toplumun parçası olan insanlar kültürel mirasını öğrenip onu devam ettirmek, yaşatmak, savunmak ve sonraki kuşaklara aktarmak isterler. Günümüzde geleneksel ve bölgesel yöre oyunları kimi zaman modernleşmiş kimi zaman da yerini daha popüler oyunlara bırakmıştır. Kültürün durağan değil, dinamik bir süreç olduğunu düşünürsek, şartlar değişikçe kültürde de değişim kaçınılmaz olmaktadır. Yaşamda kalıcı olan tek şey değişimdir. Bizlere düşen görev de bu değişimi yaşarken bazı değerlerimizi ve kültürümüzden bizlere kalan mirası korumak olmalıdır. Bu doğrultuda çalışmamızın, Bozkır yöresi ve halkının değerlerini ortaya koyarak, gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler; Zengin bir tarihe ve kültüre sahip olan Konya yöresine veya başka yörelere ait daha çok halk oyununun çeşitli yönlerden incelenmesi önerilebilir.

Halk oyunlarına yönelişlerde; bölgesel ve kültürel farklılıkların göz önüne alınarak katılımın yaygınlaştırılması ve özendirilmesi kültürel değerlerimizin sonraki kuşaklara aktarımı açısından değerli olacaktır. Bu aktarım genç kuşaklara bazen rekreatif etkinlik adı altında bazen de okullarda ders olarak verilebilir.

Halk oyunları eğitimi verilirken, sadece oyunun eğlence amaçlı değil oynanan yörenin geçmişten getirdiği kültürel değerleri, halk hikayeleri, kullanılan kıyafetlerin yeri ve anlamı gibi ayrıntıların da bilinerek icra edilmesi uygulamaları daha anlamlı kılacaktır.

Kaynakça

- And, M. (1974). *Oyun ve Büyü*. İş Bankası Kültür Yayınları, 144. Baha Matbaası, İstanbul.
- Aşçı, U. D. (2016). Bozkır Ağzında Görülen Bazı Şekil Bilgisi (Morfoloji) Özelliklerine Dair. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (40), 177-193.
- Aydın, C. (1992). *Halk Oyunlarında Toplumsal Yapılanma*. Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Aydın, C. (2002). *Halk Oyunları Ders Kitabı*, (1. Baskı), 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara.
- Bali, A. (2017). Halk Oyunları Üzerine Halk Bilimsel Bir Araştırma: Mersin İli Silifke İlçesi Örneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 33 (33), 78-91. Doi: 10.17498/Kdeniz.29783
- Baykurt, Ş. (1976). *Türkiye'de Folklor*, Kalite Matbaası, Ankara.
- Bilgin, K. E. (2020). *Halk Oyunları Oynayan Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri Ve Sosyal Bütünleşme Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı Konya.
- Bişgin, Ş. (2001). *Halk Oyunlarının Üniversite Öğrencileri Üzerine Psiko-Sosyal Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya.
- Bozkır Belediyesi (2022, Mayıs). Tarihi Selçuklu Köprüsü, <http://www.bozkir.bel.tr/joom/index.php/fotograf-galerisi/5-bozkir-havadan-goruntuler/detail/416-bozkir-havadan-goruntuler?tmpl=component> Erişim Tarihi: 02.05.2022.
- Bozkır Esnaf ve Sanatkarlar Odası (2022, Mayıs). Bozkır Kaşık Ekibi ve Şimşir Kaşıkları, <http://www.bozkiresnafodasi.org.tr/p/fotograflar.html> Erişim Tarihi: 03.05.2022.
- Bozkir.net (2022, Mayıs). Bozkır Halk Oyunları, <http://www.bozkir.net/page/bozkir-halk-oyunlari.html> Erişim Tarihi: 10.05.2022.
- Carlson, R., Deppe, T.R. & Maclean, J.R. (1972). *Recreation In American Life*. Wadsworth Publishing Company, Inc. Belmont, Ca.
- Çakır, V. (2005). Konya'nın Geleneksel Eğlence Kültürü. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (17), 355-382.
- Doğan, İ. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Bir Faaliyet Olarak Halk Oyunlarına Katılım Nedenleri*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Eroğlu, T. (1994). *İnsan Ve Oyun - Oyun Dans Ve Halk Oyunları*. Milli Folklor Yayınları, Kayseri.
- Gazimihal, M. R. (1947). *Konya'da Müzik* (Vol. 2). Chp Halkevleri Yayınları, Ankara.
- Gazimihal, M. R. (1975). *Türk Vurmalı Çalgıları*. Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara.
- Gezilecekler.com (2022, Mayıs). Bozkır Genel Görünüş, <http://gezilecekler.com/bozkir-konya/> Erişim Tarihi: 02.05.2022.
- Gözyayın, N., Bekar, C. & Kurt, Y. S. (2006). *Türk Halk Oyunları Antolojisi*. Asia.
- Karaküçük, S. (2001). *Rekreatyon, Boş Zamanları Değerlendirme*. 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Koca, S. K. & Uğurlu, S. (2008). Yesi Şehrinde Taraklıya Kaşıkçılık. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 1(1), 122-127.
- Konya Gastro Fest (2022, Mayıs). Bozkır Kaşık Ekibi Bahar Şenlikleri Gösterisi, <https://www.konyagastrofest.com/etkinlik/03-ekim-pazar> Erişim Tarihi: 04.05.2022.
- Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022, Mayıs). Bozkır Çarşamba Çayı, https://konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=17 Erişim Tarihi: 02.05.2022.
- Meyer, C. & Roux, S. (2022, Haziran). Find and Use Review Articles. University of California: UCLA Library, <https://uclalibrary.github.io/research-tips/review-articles/> Erişim Tarihi: 16.06.2022.
- Odabaşı, A. S. (2000), "Konya Nostaljisinden Esintiler, Geçmişten Konya Oturak Alemi Üzerine Bir Yazı Ve Düşündürdükleri", *Yeni Gazete*, 14-16 Şubat.
- Oğultürk, H.C. (1955). Milli Danslarımıza Umumi Bir Bakış, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 1073-1075.
- Özgökçeler Karaman, G. & Akyüz Levi, E. (2017). Turgutlu Yukarı Bozkır Köyü Evleri Ve Koruma Sorunları. *Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (16), 163-178.
- Pirgon, Y. & Demirkaya, E. (2012). Konya Kaşık Havalarının Usul, Makam Ve Ayak Yönünden İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 385-407.
- Resmi Gazete (2022, Mayıs). On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm> Erişim Tarihi: 04/05/2022.
- Sakman, M. T. (2001). Konya Oturakları Üzerine. *Erdem İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 13(39), 425-444.
- Siristat.com (2022, Mayıs). Bozkır Genel Görünüş, <http://bozkirhaberleri.blogspot.com/2011/03/osmanlandan-cumhuriyete-gecis-surecinde.html> Erişim Tarihi: 02.05.2022.
- T.C. Konya Valiliği (2022, Mayıs). Konya-Bozkır, <http://www.konya.gov.tr/bozkir> Erişim Tarihi: 08.05.2022.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2022, Mayıs). Türk Halk Oyunları Kataloğu. Konya Oyunları. E-kitap, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-79454/konya-oyunlari.html> Erişim Tarihi: 10.05.2022.
- Uslu, M. (2013). Halk Oyunları Çalışmalarının Üniversite Öğrencilerinin Psikososyal Gelişimlerine Etkisi. *Akademik Bakış Dergisi*. 39, 1-15.
- Yeşiltaş, D. (2011). *Küresel Bale Ve Dans Ansiklopedisi*, Cilt 1, Kaldeon Yayınları, İstanbul.
- Yılan, Y. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyalleşmeleri Ve İletişim Becerilerini Geliştirmelerinde Türk Halk Oyunlarının Rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.